

94749

28

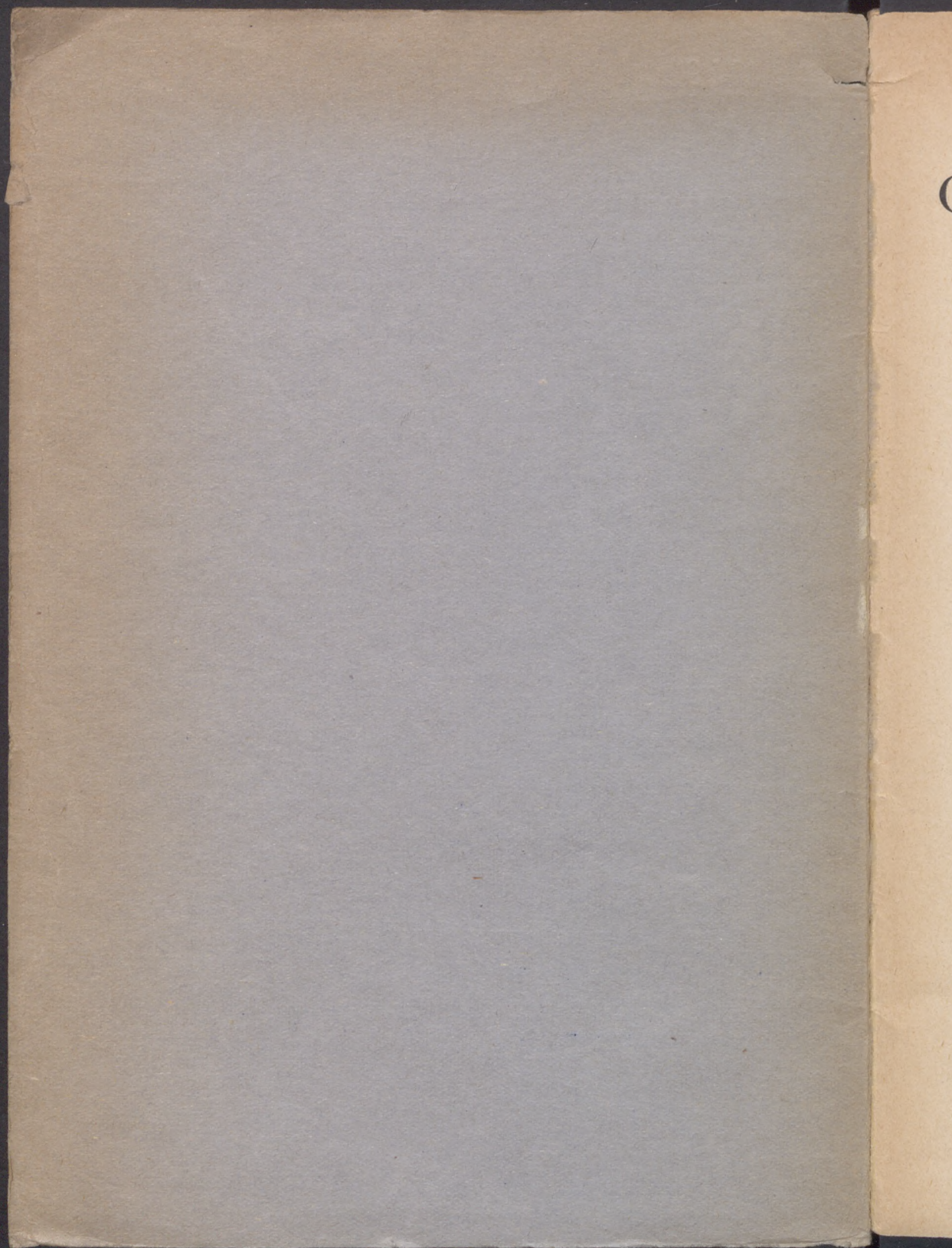
GYÜMÖLCSÉRTÉKESÍTÉS

ÍRTA

SZÉKELY ARTUR

BUDAPEST, 1940
GERGELY R. KÖNYVKERESKEDÉSE
V., DOROTTYA-U. 2.

GYÜMÖLCSÉRTÉKESÍTÉS

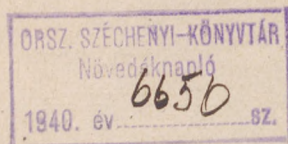
ÍRTA

SZÉKELY ARTUR

BUDAPEST, 1940
GERGELY R. KÖNYVKERESKEDÉSE
V., DOROTTYA-Ú. 2.

94749

Felelős kiadó: dr. Székely Artur.

Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda R.-T. Pécs.

A nyomdáért felelős: Wessely Károly igazgató.

Bevezetés.

A könnyen romló, gyors értékesítést igénylő gyümölcsfajták forgalombahozatala minden, jelentős gyümölcsstermessel bíró országban igen súlyos kérdés. Szinte ugyanazok a panaszok, ugyanazok a nehézségek merülnek föl minden országban. A gyümölcs- és főzelékkereskedelem menetét vizsgáló egy francia szakmunka¹ elégedetlenül állapítja meg, hogy az azonos minőségű gyümölcs és főzelék áraiban idő és eladási hely szerint igen nagy eltérések mutatkoznak. A termelő vidékek piacain, Páris különböző pontjain, részben még az úgy ahogy megszervezett nagy piacokon is — mint aminő a központi vásárcsarnok Párisban — vagy a párisi bizományos cégeknél, ugyanabban az időpontban a legváltozatosabb árakat lehetett megállapítani és természetesen még inkább a nap különböző szakaiban. A termelési idény során naponként várható változások pedig szakértő részről is minden előrelátást kizárnak. Ez azt jelenti, hogy a gyümölcserértékesítésben nincs szervezett piacról szó, amelyen a szembenálló érdekek a szükségletekről és a beszerzési lehetőségekről egyaránt volnának tájékoztatva, ahol a különböző kívánságok bizonyos szabályossággal jelentkeznének és a változások előreláthatók volnának. Keserűen állapítja meg azután a kérdést főképen a termelők szempont-

¹ Berard, André: Du Producteur au Consommateur, Fruits et Légumes, Campagne 1955., Paris, 1956. 10. skl.

jából vizsgáló szerző, hogy a piacot a fogyasztó kormányozza és ez a kormányzás nem bölcs. A fogyasztó szeszélyes zsarnok, akit félre lehet ugyan néha vezetni, de a legtöbbször engedelmeskedni kell kívánságainak. A termény értéke nem a termelés, hanem a fogyasztás helyén állapítódik meg. A könyv egyébként a gyümölcsök közül részletesen az őszibarack és szőlő értékesítését és egyes piacait vizsgálja, és az értékesítés szervezetében sok kifogásolni valót talál. Az ismert panaszokat olvassuk, az egyes piacokon a nagy fölhozatal által előidézett áresésekről, a kereskedőknek a vásárlástól időnként való tartózkodásáról, amely arra kényszeríti a termelőt, hogy gyümölcsét eladatlanul vigye haza stb. De a könyv megállapítja, hogy azokon a piacokon, ahol a kereskedelem jobban van megszervezve, vagyis nagyobb a kereslet, jobb árak érhetők el, ahol kevesebb a kereskedő, tehát kisebb a kereslet, az árak általában alacsonyabbak. Tehát olyan országban is, mint Franciaország, amelynek sokkal fejlettebb kereskedelmi szervezete van, mint Magyarországnak és ahol a polgári étlapnak sokkal nagyobb mértékben alkotó része a gyümölcs, mint nálunk, ennél fogva a gyümölcsfogyasztás fejadagja is lényegesen nagyobb, a nálunk is gyakran hallott panaszokkal találkozunk.

A gyümölcsértékesítés kérdése Magyarországon is régóta időszerű, de különösen kiéleződött az utóbbi években, amikor az a propaganda, amely az egyoldalú búzatermelés helyébe intenzívebb művelési ágak meghonosítását tűzte ki céljául, a többi között azzal az eredménnyel járt, hogy különösen a Duna—Tisza-közének homokján sokezer gyümölcstermő kisfarm létesült. Ehhez járultak még a visszacsatolt

Felvidék és a Kárpátalja gyümölcsstermő területei. Igaz, hogy ezekkel fogyasztókat is kaptunk — ha nem is első sorban gyümölcsfogyasztó rétegeket. Az 1935. évi általános mezőgazdasági összeírás szerint Magyarország gyümölcsfaállománya az 1929. évi számlálás 15'7 millió darabjával szemben, 34'6 millió darabra rúgott, míg az átlagos évi termést 210 millió kg-ra becsülik, amely természetesen csak több évi átlagban érvényesül és évről-évre ingadozik. Ebből: alma 50'4, körte 28'2, szilva 50'6, kajszibarack 16'8, őszibarack 18'3, cseresznye 14'7, meggy 12'1, dió 13'3 millió kg.² Egy újabb becslés³ szerint — amelynek szerzője egyébként az 1935. évi összeírás eredményét túlzottnak tartja és a faiskolák évi átlagforgalma alapján készült becslésében az 1935. évi 34'6 milliós darabszámot 28 millióra szállítja le és ennek alapján az 1938. évi faállományt 31 millióra becsüli — a Felvidékkel és Kárpátaljával megnagyobbodott Magyarország gyümölcsfaállománya 37 millióra tehető és az 1939. évi rendkívül kedvező termés eredménye 600 millió kg-ra.⁴ Az évenként külföldön értékesülő friss magyar gyümölcs 10 évi átlagmennyisége 391.605 q, tehát az évi átlagtermésnek, ha ezt

² Piackutatósi munkálatok I. Kiadja Budapest székesfőváros Stat. Hivatala, 1938. 66. l.

³ Imre József: A belföldi gyümölcstermelés fontossága, Pesti Tőzsde, 1939. okt. 26. — U. az: *Die ungarische Obstbauwirtschaft in Ziffern*, Die Obst- u. Gemüseverwertungindustrie, 1939. ápr. 13.

⁴ Szöllősy Zoltán az 1935. évi magyar és csehszlovák statisztikai fölvétel alapján a mai (a Felvidékkel és Kárpátaljával megnagyobbodott) Magyarország 1935. évi gyümölcsfaállományát 39'2 millió drb-ban állapítja meg. M. Stat. Szemle, 1939. márc. 218. l.

2,1 millió q-ban vesszük föl, 1865 %-a. Mult évi erősen megnövekedett gyümölcskivitelünk 584.000 q-ra rúgott, tehát a tavalyi rendkívül kedvező, de a fönti becsléssel talán kissé túlnagyra értékelt termésnek 973 %-ára. Ehhez járult még az elkészített gyümölcsök és gyümölcskonzervek 16.105 q-át tevő kivitele. E számok szerint a termésértékesítésnek kétségtelenül igen fontos tényezője a kivitel, de az értékesítés mégis elsősorban a belső fogyasztásra van utalva. A gyümölcsfogyasztás hazai átlagos fejadagját évi 15—20 kg-ra becsülik, míg Budapest lakosságáét 40—50 kg-ra, úgyhogy az ország többi része lakosságának fejadagja 10—13 kg körül mozog.⁵ A nyugati országokban az országos fejadag 40—80 kg között váltakozik, sőt Svájcban 101 kg-ra emelkedik, amiben azonban bizonynyal nagy szerepe van az idegenforgalomnak. Ezekből a számokból nyilvánvaló, hogy a fogyasztás fejlődésének Magyarországon igen nagy lehetőségei vannak.

Itt említjük meg, hogy a most folyó háború kitörése óta a belföldi forgalom különösen almában és szőlőben erősen fokozódott és ennek következtében az árak is emelkedtek. A fogyasztók és így a kereskedők jelentős része u. i. áruhiánytól és a narancsbehozatal fönnakadásától tartott. Az emelkedő árak mellett azután a kivitel iránt mind kisebb érdeklődés nyilvánult meg, mert almáért és szőlőért (amelyet részben borra való sajtolásra használtak föl) nagyobb árak voltak a belföldön elérhetőek, mint Németországban és ezért és a háborús szállítási nehézségek miatt is szőlőkivitelünk az 1938. évvel szemben jelentős

⁵ Beke László: A magyar gyümölcs jövője, 1935. 17. skl.

mértékben esett. A belföldi forgalomnak ez az örven-
detes emelkedése mindenesetre azzal az eredménnyel
járhat, hogy a közönség nagyobb mértékben hozzá-
szokik a belföldi gyümölcs fogyasztásához és ezt a
szokását a jövőben is megtartja.

A frissgyümölcs belföldi értékesítése.

A megnövekedett termeléssel szemben nincs
megfelelő belföldi fogyasztás és számítani kell arra
is, hogy a háború következtében beállott közlekedési
nehézségek és egyes államok elzárkózása mellett a
kiviteli lehetőségek is csökkenni fognak. A belföldi
fogyasztás ki nem elégítő voltát nagy részben annak
kell tulajdonítani, hogy a hazai lakosság nagy tö-
megei alacsony jövedelméből nem telik gyümölcsre.
Ezenkívül nagyon sokan nem is tudják, hogy a gyü-
mölcs komoly tápláló értékeket tartalmaz, fogyasz-
tása tehát nem fényűzés vagy fölösleges torkosko-
dás. De az aránylag alacsony belföldi fogyasztásban
része van annak is, hogy a belföldi gyümölcsértéke-
sítés céljaira nincs megfelelő kereskedelmi szervezet,
eltekinthetve természetesen Budapesttől, amely a piacra
kerülő gyümölcsnek több mint felét veszi föl, és né-
hány nagyobb vidéki várostól. A nagy néptömegek
életszínvonalának emelkedése bizonynyal magával
fogja hozni a gyümölcsfogyasztás növekedését is, de
fogyasztásra ösztönző propagandára és a ki nem elé-
gítő belföldi kereskedelmi szervezet kiépítésére ettől
függetlenül mindenkép szükség van. Különösen az
1939. évi kitűnő termés piacra kerülésének izgalmas
nyári heteiben volt megállapítható, hogy nincs elég
kereskedő a termés fölvásárlására és ha az Alföld

számos gyümölcstermő vidékének piacán (Nagykőrös, Kecskemét, Kiskunfélegyháza, Kiskunhalas, Jánoshalma, Szeged stb.) a kiviteli cégek megbízottai meg is jelennek, a belföldi kereskedelem bizonyos mértékben el van hanyagolva. Így csak kis számban vannak kereskedők, akik a visszacsatolt Felvidék és Kárpátalja gyümölcsben szegény vidékeit gyümölcs-csel ellátnák. Ennélfogva míg a gyümölcstermő vidékeken az érés heteiben fillérek sem lehet elérni a sárgabarackért és szilváért és a termés jelentős része piacra sem kerül, a fán rothad el vagy takarmányul használdik föl, Kassán és Ungvárt, sőt a balatoni fürdőhelyeken is gyakran drága pénzért sem lehet jó gyümölcsöt kapni.

A belföldi kereskedelmi szervezet nem kielégítő volta a gyümölcskereskedelem minden más kereskedelmi ágénál nagyobb kockázataival magyarázható. Ezzel szemben kiviteli kereskedelemmel számos cég — sokan közülük évtizedek óta — foglalkozik számottevő eredménnyel. A kiviteli üzlet u. i., bármennyire alá is van szintén vetve az áresések veszélyének, különösen ha bizományban értékesül az áru, még sem oly kockázatos mint a belföldi kereskedelem, mert a nagy tömegben kivitt áru eladásának kockázataiban mégis osztozik a külföldi importőr és különösen csökkent az áresés veszélye legfontosabb kiviteli piacunkon, Németországban, ahol már évek óta államközi megállapodás szabja meg az átvételi árakat, úgyhogy az exportőr már előre tudja, minő árakkal számolhat és így bevásárlási árait ehhez irányíthatja. Ezzel szemben a belföldi piacra dolgozó nagykereskedőre nehezedik az első belföldi értékesítés teljes gondja és sohse tudhatja, hogy a buda-

pesti nagyvásártelepen vagy valamely vidéki piacon gyümölcsszállítmánya milyen fogadtatásra talál, nem özönlik-e el áruval éppen azon a napon a piacot, lesz-e elég vásárló, vagyis hogyan alakul a kereslet és kínálat.

A külföldi és belföldi tanulságok általában arra tanítanak bennünket, hogy jelentősebb gyümölcsstermélssel bíró országokban bizonyos egyenetlenségek, zavarok az értékesítés terén, különösen jó termés esetén, mindig lesznek. Ennek elsősorban az az oka, hogy a gyümölcsfajták nagy része könnyen romlik és nem raktározható, úgyhogy az értékesítésnek gyorsan kell megtörténnie. A másik nehézség, hogy gyümölcsstermeléssel nagyrészt az ország különböző vidékein szétszórt kisgazdaságok foglalkoznak, amelyek sok esetben távolesnek a fogyasztó központoktól és utakkal sincsenek kellően ellátva. A nehézségek teljes elhárítása lehetetlennek látszik, csupán csökkentésükről, enyhítésükről lehet szó. És éppen azért, mert ily kockázatos és nehéz értékesítő föladatról és több százezer termelő kisember és mezőgazdasági munkás érdekéről van szó, nem lehet lemondani a kormányzatnak szükség esetén való hathatós támogatásáról. Ez nincs ellentétben a kereskedelem szerepéről vallott nézetünkkel, amely szerint a gyümölcsértékesítés a kereskedelem föladata. Mi a kereskedelem lehetőség szerinti szabadsága mellett nem is a kereskedelem, hanem a termelés megsegítését javasoljuk.

Főntebb előadtuk, hogy az ország nem gyümölcs-termő vagy csak bizonyos gyümölcsöt termő egyes vidékein nincs elég kereskedő, aki a gyümölcsstermés központjaiból elvinné a gyümölcsöt e gyümölcsök-

ben szegény vidékekre. Ezért — korlátozás helyett — minden módon elő kellene segíteni gyümölcskereskedő és gyümölcsfeldolgozó cégek alapítását.

Ezzel kapcsolatban említjük meg, hogy az 1939. évi gyümölcsértékesítési válság idején természetesen a sajtó is sokat foglalkozott a magyar gyümölcs ügyével. Az egyik cikkíró⁶ különösnek találta, hogy senki sem gondolt arra, hogy a Felvidék és Kárpátalja nyári gyümölcsben szegény. Így sem Kasán, sem Ungváron, sem Munkácson nem terem kajszibarack. A felvidéki gyümölcskereskedelemnek csak bátorítás kellett volna — a cikkíró szerint — ahhoz, hogy az Alföldről a Felvidékre és a Kárpátaljára gyümölcsöt szállítson.

Egy másik cikkíró⁷ a következőket írja: „Számításba kellene venni, hogy állami támogatással bármilyen hatalmasra tesznek is egy szövetkezetet, vagy egy új egykezet, ez nem tudja értékesíteni az ország egész termését, csak egy részletét, és sem fölöslegessé tenni, sem pótolni nem tudja a sok-sokezer, sok tízezer szakkereskedő részletmunkáját, kezdeményező tevékenységét és tőkebefektetését a kisebb-nagyobb piacokon. A kész, tanult kereskedők kimaradása nagy szegényesítést és nagy megcsonkítást jelent a gazdasági szervezetünknek — éppen az aratás idején.“

Azt, hogy a kereskedelem a gyümölcsforgalomból nem zárható ki, igazolja a Huszti Járási Gazdasági Egyesület egy egyébként jóindulatú akciójának sikertelensége is. Az Egyesület u. i. vállalkozott arra, hogy jóminőségű kárpátaljai almát közvetlenül szál-

⁶ Vitéz Kemény János, Magyar Nemzet, 1939 júl. 9.

⁷ Rác Gyula ny. államtitkár, M. Élelmiszer Ujság, 1939. szept. 1.

lít a közönségnek aránylag olcsó áron és ezt a lapokban közzétette. A megrendeléseket azonban nem bírta lebonyolítani, mert az igen nagy tömegben jelentkező igények kielégítésére nem volt szervezete, közben pedig a nagykereskedők vásárlásai oly mértékben emelték az árakat, hogy az eredetileg hirdett árakon az gazdák nem voltak hajlandók többé szállítani. Az akció megindítójának ebben az ügyben megjelent nyilatkozata, megmagyarázván a sikertelenség okait, megállapítja, hogy „a jövőre nézve megtanultuk, hogy almatermésünket kereskedőinknek kell eladni.”^s

Az állami, illetve közületi támogatás legegészségesebb formáit már megtalálták az értékesítés céljait szolgáló különböző közös berendezések létesítésével, illetve építésük tervbevételével. Így a kecskeméti állami hűtőház fölépítésével és a szegedi hűtőház építkezésének megkezdésével, amelyek a magánhűtőházak mellett bizonynyal becses szolgálatokat fognak tenni a gyümölcserértékesítés ügyének. A hűtőházaknak azért van különös jelentőségük, mert lehetővé teszik, hogy a piacon el nem kelt gyümölcsöt kis költség ellenében a legközelebbi piaci napig, esetleg tovább is beraktározzák, amikor a gyümölcs vevőre talál. Ezenkívül módot adnak — és ez a legfőbb föladatuk — gyümölcsnek olyan időben való forgalombahozatalára, amikor a termelők friss gyümölcsöt már nem hoznak a piacra, míg a hűtőház legjobb érett állapotában őrzi meg a gyümölcsöt. Nem ismerjük e hűtőházak föllállításának költségeit, de hangsúlyozzuk, hogy ilyenekre a legfontosabb piacokon,

^s M. Nemzet, 1939. nov. 30.

mint pl. Cegléd, Nagykőrös, Kiskunhalas, Kiskőrös, Szabadszállás, Gyöngyös stb. szükség volna.

Örömmel kell üdvözölni a több gyümölcstermő központban fölállított állami csomagoló, aszaló és lekvárfőző telepeket. Az 1940 március 5-i reggeli lapokban megjelent hivatalos közlemény szerint a földművelésügyi minisztérium eddig 34 gyümölcstermelő községben létesített csomagoló telepeket, míg az idén újabb 12 ilyen telepet fognak fölállítani. Az aszaló és lekvárfőző telepek annak a fölismerésnek köszönhetik létüket, hogy a gyümölcsnek friss és nyers állapotban való piacra hozatalán kívül hasonlóan fontos a szárított, aszalt, főzött és konzervált alakban való értékesítés. Ezzel egyébként részletesebben a *Gyümölcsfeldolgozás* c. fejezetben foglalkozunk.

Általában arra kell törekedni, hogy az egész gyümölcstermés értékesítésre kerüljön. A termés túlnyomó részének fölvétele természetszerűen a kereskedelem és a földolgozó ipar föladata, de éppen azért, mert elsősorban kisembereknek nagy kockázattal értékesülő termelvényeiről van szó, állami támogatásra ezen a téren is szükség volna.

Nem gondolunk arra, hogy az állam vagy szervei versenyt támasszanak a magánkereskedelemnek vagy magániparnak, hanem figyelemmel kísérve a nagyobb fontosságú piacok alakulását, az értékesítésre nem kerülő gyümölcsmennységet olyan áron vegyék át, amely a termelés költségeit még fedezi. Legalább azt kellene biztosítani, hogy a piacra hozott gyümölcsöt a gazdának ne kelljen eladatlanul hazavinnie. A támogatásnak ebbe a csoportjába tartozik az a tavalyi kísérlet, hogy a termelők által főzött

szilvalekvárt a Hangya előre megszabott áron megvette.

A belföldi gyümölcsfogyasztás területén fontos szerepet tölt be a vendéglős- és kávésipar. A fővárosi vendéglők és kávéházak nagy részében és bizonynyal a vidékiekben is, állandóan kapható frissgyümölcs és a befőttekkel együtt az étlapon is föl van tüntetve, menüben tézsta helyett gyümölcsöt is adnak, befőtteket húsételekhez köretként is fölszolgálnak, gyümölcsízeket pedig tészták készítéséhez használnak föl. A természetes és ideális állapot azonban egy gyümölcstermő országban mégis az volna, hogy ne darabonként adagolják a gyümölcsöt, hanem tetszetős választékot tegyenek a vendég elé, mint Olasz- és Franciaországban. Ennek ezidőszerint nyilván anyagi akadályai vannak. A Budapesti Szállodások és Vendéglősök Ipartestületének a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara által a gyümölcsértékesítés tárgyában a múlt év őszén rendezett írásbeli ankét⁹ során kifejtett álláspontja szerint u. i. a vendéglők csak abban az esetben árusíthatnák néhány százalékos haszonnal megelégedve, olcsón a gyümölcsöt, ha a gyümölcskereskedőket vagy termelőket rá lehetne bírni arra, hogy a vendéglősöket bizományi áruként lássák el friss és kifogástalan gyümölccsel, amelyet naponként cserélnének.

A kávéházi gyümölcsfogyasztás fokozásának pedig, aminek alapja a kávéházi gyümölcs árának jelentős leszállítása volna, a legfőbb akadály a Budapesti Kávésók Ipartestülete szerint a magyar kávéházi üzem természetében rejlik. Egy-egy vendég

⁹ L. A Kamara emlékirata a gyümölcsértékesítésről, Kamari Közlöny, 1940. febr. 1.

egész fogyasztása gyakran csupán egy alma, egy körte, vagy egy adag szőlő. Ilyen kis fogyasztás mellett a vendégnek a kávéház összes szolgáltatásai rendelkezésére állanak, ami az ipartestület számítása szerint, vendégenként átlag 55 fillér üzemköltséget jelent. Ezt az üzemköltséget azonban a kávéház az egy adagot fogyasztó vendégnek csak részben bírja fölszámítani, még kevésbé lehet tehát szó az ipartestület szerint a kávéházi gyümölcs árának leszállításáról.¹⁰

Gyümölcsfeldolgozás.

A feldolgozott gyümölcs különböző formáinak, a konzerveknek, ízeknek, dzsemeknek és gyümölcslevekek népélelmezési jelentőségét legnagyobb mértékben talán Németországban ismerték föl.

A gyümölcs- és főzelékkonzervipar igen nagy fejlődést ért el Németországban, amely ezt az ipar-

¹⁰ Dolgozatunk elsősorban a gyümölcserértékesítés kérdésének közgazdasági jelentőségét és a magyar gyümölcserértékesítés helyzetét igyekszik megvilágítani, továbbá átfogóbb természetű javaslatokat előadni, részben reprodukálni. Nem volt célunk az értékesítés minden technikai részletével való foglalkozás és ennek megfelelő indítványok tétele. A jelen tanulmány nyomdai levonatának átnézése közben került a szerző kezébe a Gyümölcstermelők Országos Egyesülete által 1940. március 11-én és 12-én rendezett gyümölcserértékesítési országos kongresszus belföldi értékesítő, fogyasztási és propaganda-szakosztályának javaslatait magában foglaló füzet, amely alkalmasnak látszik arra, hogy a jelen dolgozatnak a technikai részletek tekintetében mutatkozó természetszerű hiányait pótolja. A kiadvány u. i. nagyszámú, a termelés, bevásárlás, szállítás, eladás és fogyasztás körébe vágó, hosszú évek programját kitölthető és nagyrészen megfontolásra érdemes technikai természetű javaslatot tartalmaz.

ágot is önellátó politikájának szolgálatába állította azzal a céllal, hogy minden belföldi termésű gyümölcs és főzelék, ha friss állapotban nem fogyasztható el, földolgozásra kerüljön és föltétlenül értékesüljön. Az idevágó német irodalom szerint¹¹ a konzerviparnak mind nagyobb jelentősége van a német nép táplálkozásában és azt lehet mondani, hogy 1937 óta a frissen el nem fogyasztott gyümölcs és főzelék túlnyomó része valamilyen formában földolgozásra kerül. De Németországban is hangsúlyozzák, hogy ez az ipar csupán a minőségi követelmények szigorú betartása, gondos üzemi vezetés és a vevőkörrel való kapcsolatok állandó ápolása mellett fejlődhetik és növelheti szerepét a nép táplálkozásában.

Ott a frissen el nem fogyasztott gyümölcsnek a konzervipar által való fölvétele minden esetre könnyebb föladat, mint Magyarországon, mert Németország gyümölcsfölslegekkel nem rendelkezik, jelentős behozatalra szorul és gyümölcskivitele nincsen, (Ausztria kivételével, amely 1938-ban nem nagy mennyiségű, mintegy 289 vagón almát exportált), de még így is sok nehézségről panaszkodnak, amelyeknek legnagyobb része Németországban is onnan származik, hogy a gyümölcstermelést nagy részben kisbirtokokon űzik. Különösen nagyok a nehézségek a jótermésű években, amikor egyes gyümölcsfajták egész mennyiségének fölvásárlása és földolgozása majdnem lehetetlennek látszik. Az 1937. évi kitűnő almatermés fölvásárlása és értékesítése a német szakirodalom szerint csupán a piac kitűnő megszervezett-

¹¹ L. különösen Serger-Hempel: Konserventechnisches Taschenbuch, Braunschweig, 1938.

ségének és a fogyasztókhoz és az iparhoz intézett eredményes fölhívásoknak köszönhető.

A németországi konzervfogyasztás fokozódása az ország általános táplálkozási helyzetén, a külföldi élelmiszerek beszerzésének nehézségein, az autarkia melletti hivatalos állásfoglaláson és agitáción kívül annak a különleges propagandának köszönhető, amely rámutat a konzervfogyasztás táplálkozási előnyeire és célszerű voltára. Így kiemelik, hogy a konzervek lehetővé teszik, hogy a háziasszony minden nagyobb fejtörés és többletkiadás nélkül változatossá tegye étlapját, a konzervek az összes szükséges tápláló értékeket tartalmazzák, mert a gyümölcskonzervben mindazok a táplálóanyagok (fehérje, szénhidrát, zsír, vitamin stb.) megmaradnak, amelyeket a friss gyümölcs magában foglal és gyakran még nagyobb mértékben, mert az elraktározott nyersgyümölcs táplálóértékéből párolgás következtében 20—30%-ot veszít. A konzervfogyasztás mellett szól az is, hogy a konzervgyáraknak oly kitűnő nyersanyaguk van, aminőket a háziasszony csak ritkán bír beszerezni. A gondos elkészítés, a kiváló segédanyagok, a kifogástalan csomagolás, mind kedvező hatással vannak a konzervek külsejére, színére, illatára, ízére és tartósságára. Ez a propaganda hangsúlyozza azt is, hogy a háztartásban elkészített befőttek drágábbak, mint a gyári konzervek, a háztartásban u. i. sokkal több hulladékkal, sokkal nagyobb idő-, munka- és tüzelőanyagvesztességgel, romlási százalékkal kell számolni, az edények beszerzése is többbe kerül. Ezzel szemben a konzervipar kedvező bevásárlási lehetőségei és az idővel, munkával és tüzeléssel való gazdálkodása mellett a készáru gyakran kevesebbe ke-

rül, mint a kereskedelemben beszerezett *frissgyümölcs*. Ezenkívül a háztartási költségvetés a konzervek szabott áraival számolhat. A konzerveknél állandó minőséggel és azonos tartalommal és az egészségre fontos orvosi előírások pontos betartásával lehet biztosan számolni. Nélkülözhetetlenek kirándulásoknál, utazásoknál, sportcélokra és a hadseregnek békében és háborúban való ellátásában.

Németországban nagy fontosságot tulajdonítanak a gyümölcslevek és szirupok, sűrített must, mustkonzervek gyártásának is, amelyeket filtrálással vagy pasztörözéssel, általában az erjedés megakadályozásával sterilizálnak. Külön rendszabályok vannak életben a lekvár olcsóbbítása érdekében. A lekvárokat oly termelési és csomagolási rendszabályok alkalmazásával készítik el, amelyek mellett azok mint olcsó népelelmezési cikkek hozhatók forgalomba.

Bár a német táplálkozási helyzet lényegesen eltér a magyartól és mi nem szorulunk rá olyan nagy mértékben, mint Németország a konzervek használatára, mindamellett már a minél előnyösebb gyümölcserőltetés érdekében is le kellene számolni a gyári konzervekkel és a gyümölcsfeldolgozó ipar egyéb termékeivel szemben mutatkozó előítéletekkel. A gyümölcs-, különösen szilva-aszalással és jelesül az ország különböző vidékein 20 állami szilvaaszaló telep fölállítással, mint ismeretes, kedvező eredményeket ígérő kísérletek folytak már, amelyeknek továbbépítésre nagy szükség van. Minden vállalkozást, amely gyümölcsnek akár konzervekké, akár más módon való feldolgozására irányul, nemcsak lehetővé kellene tenni, hanem az ily természetű komoly

vállalkozásokat a gyümölcstermő környékkel bíró városoknak ingyen telekadományozással és egyéb lehetséges segítséggel támogatniok kellene. A szeszé és gyümölcspálinkákká való földolgozásra a kormány 1939-ben fokozott mértékben adott módot, mint azelőtt és ezzel bizonnyal a jövőben is élni fog.

Nagyon fontos volna a friss gyümölcseltartás széles körben való meghonosítása. Egy idevágó javaslat szerint¹² a földművelésügyi minisztériumnak pályázatot kellene kiírnia a hazai viszonyoknak legjobban megfelelő és különösen alma, körte és szőlő téli rakározására alkalmas gyümölcskonzerváló rendszer, illetve könnyen és olcsón elkészíthető helyiségek modelljének kidolgozására. Tudomásunk szerint egyébként a friss szőlő és alma téli konzerválása minden különösebb berendezkedés nélkül lehetséges és meghonosítása az azzal foglalkozó termelőknek jelentős bevételt biztosíthatna, mert a téli árak a gyümölcserés idején mutatkozó áraknak többszörösére rúgnak.¹³

A folyékony gyümölcstermelésnek is vannak fejlődési lehetőségei. Ezenkívül másodrendű gyümölcsöt népdzsemmé és gyümölcssajttá kellene földolgozni. A magánvállalkozást arra kellene biztatni, hogy olcsó csomagolóanyag (szalicilos papíros, cellofán, esetleg bakelit, hordó, láda) fölhasználásával minél nagyobb mennyiségben hozzon forgalomba olcsó szilva- és baracklekvárt és gyümölcssajtokat.

A nagyobb mezőgazdasági és ipari üzemek, bányák körében azután propagandát kellene indítani

¹² Imre József: id. cikk.

¹³ A téligyümölcs eltartásának föltételeiről részletesen tájékoztat Korponay Gyula m. kir. kertészeti fölügyelő *A téligyümölcs eltartása* c. könyve (Budapest, 1936.)

annak érdekében, hogy munkásaik részére nagyobb mennyiségű ily olcsó lekvárokat és friss gyümölcsajtokat még a termés betakarítása előtt rendeljenek meg, hogy így az üzemek idején tájékozódást kapjanak arról, milyen fogyasztással kell számolniuk. És épúgy, mint a friss gyümölcsfogyasztást, a gyümölcskészítmények fogyasztását is meg kellene honosítani a katonaság körében is. A gyümölcskészítmények édesítésére meggy, alma és bogyósgyümölcsök esetében szó lehetne azután cukor helyett megfelelő szőlősűrítmény fölhasználásáról is.

Egy legutóbbi becslés szerint egyébként a magyar gyümölcskonzervipar évenként átlag 28.500 q gyümölcsöt dolgoz föl, beleértve a gyümölcslékészítéshez fölhasznált gyümölcsöt is.¹⁴ Az 1939. évre vonatkozóan ezt a mennyiséget 30.000 q-ra becsülik¹⁵ Az 1937. évi termelési statisztika az ez évben termelt és hordókban tárolt cukrozatlan, sűrítetlen és besűrített gyümölcslé mennyiségét 875, a kész gyümölcskonzervét és gyümölcslét 32.886, a sűrített mustét 12.780, a cukrozott gyümölcsét 1010 q-ra becsüli. A hordókban tárolt gyümölcslé mennyiségét még kb. 8.000 q-val ki kell egészíteni, mert a fönti becslés csak a *konzervgyárak* adataira terjed ki, a gyümölcslevelek nagy részét azonban a kisipar és a likőripar termeli.

Az ország lakosságát 10 millióban véve föl, a bel-földi vegyes-, szilva- és finomízű és dzsemek fogyasztását évi 35.000 q-ra teszik. A gyári befőttek fogyasztását még becslés útján is nehéz megállapí-

¹⁴ Taxner Károly: Gyümölcs- és főzelékkonzervipar, M. Stat. Szemle, 1939. jún., 727. skl.

¹⁵ Soór Imre, P. Lloyd, 1940. jan. 5.

tani, de nem valószínű hogy ez néhány vagonrakománynál nagyobb lenne. Bár ezek a számok csupán a gyáripari úton termelt mennyiségekre vonatkoznak és a háztartásokban és a kisipar körében készült befőtteket és lekvárokat nem foglalják magukban, nyilvánvaló, hogy a konzervipari termelésnek és a konzervipari áruk belföldi fogyasztásának fejlődési lehetőségei még igen nagyok.

Megjegyezzük, hogy a földolgozott nyersgyümölcs, a készáruk és a fogyasztás mennyiségi adatai közötti eltérések részben az egymástól eltérő becslési módszerekkel, részben azzal magyarázhatók, hogy a nyersgyümölcshöz a földolgozás során hozzáadott cukor a nyersgyümölcs súlyát emeli.

Minőség.

A gyümölcsstermelés kérdéseivel nem foglalkozunk részletesebben, mert tanulmányunk célja csupán az értékesítés problémáinak megvilágítása. A kereskedői és ipari érdekeltség körében végzett adatgyűjtés során mindenesetre módunkban volt megállapítani, hogy a Gyümölcsstermelők Országos Egyesülete, az illetékes hatóságok és a kivitellel foglalkozó kereskedők sok évi tájékoztató munkája nem maradt eredmény nélkül, mert a gyümölcsstermelés legfontosabb vidékein tudatára ébredtek a termelők annak, hogy csakis elsőrendű minőségű, jól válogatott áruval lehet kedvező árakat elérni. Vannak ugyan még egyes vidékek, így a Dunántúl és a Nyírség, amelyek a gyümölcskultúra terén még nem jutottak el idáig, mert pl. a Dunántúl a szilvát, amely Svájc felé is fontos kiviteli cikkünk, ahová különösen 1939-ben vittünk ki jelentős mennyiséget, inkább

rázzák és verik a fáról, mintsem kézzel szedik és a Nyírségben a Németországban oly nagy kedveltségnek örvendő spanyol meggyet sem szedik megfelelő módon és így a kereskedőknek kell a gyümölcsöt piacra alkalmassá tenniök. Az ilyen gyümölcsért a kereskedők természetesen csak kisebb árat fizethetnek, mint a megfelelő előkészítés után piacra hozottért.

Igen sok a panasz arról, hogy a pajzstetű a múlt évi gyümölcsöt rendkívül nagy mértékben támadta meg. Ez ellen komoly kormányzati védekezésre van szükség.

Mindenesetre megfontolás tárgyává kellene tenni az érdekeltség köréből származó azt a javaslatot, hogy minden jelentős gyümölcskultúrával bíró helységben ki kellene nevezni hivatásszerű gyümölcs-ápolókat, akik a termelőket a gyümölcsfa növényegészségügyi ápolásának technikájára kioktatnák vagy az ápolást szerény díjazás ellenében el is végeznék. A hegyközségekről, valamint a szőlő- és gyümölcsgazdálkodásról szóló 1938 : XXXI. t.-c. 5. §-a egyébként is a hegyközségek kötelességévé teszi az egységes védekezést a növények kártevői ellen.

Minthogy pajzstetűvel fertőzött áru kivitelre elvileg nem kerülhet, módot kellene adni arra, hogy az áru gázzal való fertőtlenítés után, mint pajzstetűtől mentes legyen szállítható, amint azt már Svájcban alkalmazzák.

Az ügy érdekében állana az is, hogy a gyümölcsbetegségek mibenlétéről a kereskedőknek is tanfolyamokat rendeznének. Ha a gyümölcsárosok u. i. kellően tájékoztatva volnának a gyümölcsbetegségekről és főképen a pajzstetűről, fertőzött árut nem vásárolnának és különösen nem tennének ki a kirakatba.

Ide iktatjuk azt a kívánságot is, hogy ne csak a kivitelre szánt gyümölcsöt osztályozzák minőségileg, hanem a vidéki piacokon, hatósági csomagoló helyeken, hűtőházakban a gyümölcseladás megkönnyítése céljából általában hivatalból osztályozzák a gyümölcsöt. A gazda így megtudja, hogy gyümölcse hogyan értékesülhet és a kereskedőnek sem lesznek kétségei atekintetben, hogy milyen minőségű áruval van dolga.

Propaganda.

A belföldi fogyasztás fejlesztésének kérdésével szorosan összefügg a propaganda ügye.

A propaganda eszközei meglehetősen ismertek, úgyhogy erre a kérdésre nem is kívánunk nagyobb részletességgel kitérni,¹⁶ csak annyit állapítunk meg, hogy a jelenleginél több és hathatósabb propagandára van szükség. Magától értetődik, hogy a gyümölcskiállítást minden évben meg kell ismételni, a fővárosi elemi iskolákban az idén először megkísérelt gyümölcsnapok intézményét rendszeresíteni és fejleszteni kellene, a tízórait árusító iskolai alkalmazottakat rá kellene bírni arra, hogy gyümölcsöt is tartsanak, gyümölcskirakatversenyek rendezése során a közönséget meg kellene szavaztatni a legszebb vagy a legjobb gyümölcsökről és gyümölcskészítményekről, a legszebben díszített kirakatokról stb. Bármennyire értékeljük is a plakátok és népszerű füzetek segítségével kifejtett propaganda értékét, a nyomtatott propaganda mellett nagyobb mértékű rádiópropagandára volna szükség, amely természet-

¹⁶ L. erre nézve bővebben: Harkai Schiller Pál és Varga István: Gyümölcsfogyasztási szokások Budapesten, 1935.

szerűen elsősorban a gyümölcs és gyümölcskészítmények fogyasztásának az egészségre való hatásaira mutatna rá.

Nemcsak propaganda jellege volna, hanem egyben a fogyasztást is jelentősen emelné a gyümölcsfogyasztásnak a hadsereg körében való rendszeresítése. E cél felé szintén 1939-ben tették meg az első lépéseket. A honvédelmi miniszter ugyanis rendeletben utasította az alája rendelt csapatokat és intézeteket, hogy ott, ahol a gyümölcs megfelelő minőségben és árban beszerezhető, a közétkezés keretében az étkezés feljavításaként az évszaknak megfelelően minél gyakrabban, fejenként legalább $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ kg gyümölcsöt iktassanak be az étlapba.

Külön figyelmet érdemel a gyümölcsfogyasztás népszerűsítésére az 1939-ben Kárpátalján megindított akció. A kormányzói biztosság támogatásával több mint 160 elemi iskolának 5000 tanulója között tizenkét napon keresztül naponként és fejenként $\frac{1}{4}$ kg szőlőt osztottak ki. Az ingyen alma-akció keretében pedig 300 elemi iskolában 40.000 tanuló kapott két héten át ingyen almát. Ennek a gyümölcsakciónak nemcsak a népelelmezés megjavítása, hanem a helyi gyümölcstermelés föllendítése és fogyasztói réteg növelése tekintetében is jelentőséget kell tulajdonítani.

A belföldi fogyasztás fejlesztésének föltételei (Összefoglalás.)

Mindannak eredményét, amit *A frissgyümölcs belföldi értékesítése, Gyümölcsföldolgozás, Minőség és Propaganda* címek alatt a fentebbiekben előadtunk, anélkül, hogy részletes javaslatainkat meg-

ismételnénk, röviden a következőkben foglalhatjuk egybe:

1. Az évnek minél nagyobb részében legyen kapható frissgyümölcs — amit az érési idő oly módon való kiterjesztésével lehet elérni, hogy megfelelő mennyiségű korán és későn érő fajtákat természetnek — továbbá az egész éven át legyen beszerezhető elraktározott nyersgyümölcs, a földolgozott gyümölcs minden fajtája és gyümölcslé és folyékony gyümölcs.

2. A beszerzés nagyobb fáradság és utánjárás nélkül legyen lehetséges, tehát lehetőség szerint minden faluban és a nagyobb városok minden részében legyen gyümölcsöt és gyümölcskészítményeket árusító kereskedő. Ezért kellene minden módon elősegíteni gyümölcskereskedő cégek és gyümölcsfeldolgozó üzemek alapítását.

3. A gyümölcs ízletes és étvágygerjesztő legyen külsejében és csomagolásában és lehetőség szerint, olcsó. Ne törekedjünk ezért pl. nagy almák és körték termesztésére, mert a gyümölcs nagysága drágítja az egyes darabokat, a családban megnehezíti a velük való gazdálkodást és nyilvános étkező helyiségekben drágaságuknál fogva visszatart fogyasztásuktól.

Kivitel.

A gyümölcskivitel az 1939. évi idényben a következőkép bonyolódott le:

A kivitellel, a Lengyelország felé irányuló kivitel kivételével — a Felvidék és Kárpátalja gyümölcskivitelét Lengyelország felé nem akarták ugyanis megnehezíteni — csakis a Gyümölcskiviteli Egyesülés tagjai foglalkozhattak. Az egyesülés tagja lehetett

jelentkezési határidő nélkül bármely magyar gyümölcskereskedő vagy gyümölcsstermelő, akár kifejtett előzően kiviteli tevékenységet, akár nem. Tárgyi előfeltétel volt a jelentkező magyar állampolgársága és büntetlen előélete, valamint az a körülmény, hogy ha eddig kivitellel foglalkozott, e tevékenysége ellen sem a Nemzeti Bank, sem a Külkereskedelmi Hivatal részéről nem merült föl kifogás. További feltétel volt kötelezettségvállalás az egyes termelők részéről arra, hogy legalább öt, a kereskedők részéről, hogy legalább tíz vagón, 1939. esztendei termésű gyümölcsöt és idénycikket visznek ki, aminek biztosítására 200, illetve 500 P-t kellett letenni. A fönti feltételek mellett a jelentkezők legnagyobb részét föl vették, úgyhogy az egyesülés 1939. évi taglétszáma 109-re rúgott. Közülük 83 fejtett ki tulajdonképpeni kiviteli tevékenységet, míg a többiek vagy nem működtek, vagy tevékenységük nem volt számottevő. Minthogy augusztus végétől és szeptember elejétől kezdve a szállítás a hosszabb szállítási idő következtében nagyobb kockázattal járt mint azelőtt, ezenkívül a belföldi kereslet is nagyon megnövekedett, az egyesülés vezetősége a kivitelben részt nem vett tagokkal szemben a szankciók alkalmazásától, vagyis a biztosíték igénybevételétől, eltekintett.

A kivitelt — eltekintve az Angliába irányuló kiviteltől, amelyről alább szólunk — általában minden cég maga bonyolította le, az egyesülés, illetve a Külkereskedelmi Hivatal csupán a kiajánlási árakat őrizte ellen, illetve minimális külföldi eladási árakat állapított meg és természetesen fönnállott a már azelőtt is érvényben volt minőségi ellenőrzés. Kontingensfólosztás csupán a Németország felé irányuló

alma- és szőlőkivitel terén volt. A németek ugyanis a nyár folyamán az almabevittel kilenc céget, a szőlőbevitellel pedig a háború kitörése után egy szervezetet bíztak meg. A Külkereskedelmi Hivatal nem tartotta helyesnek, ha csupán a szóbanforgó kilenc cég, illetve egyetlen szervezet magyarországi összeköttetései vennének részt a kivitelben, úgyhogy a német alma- és szőlőkontingenst fölosztották az egyesülés tagjai között, tekintetbevéve 1939-ben egyéb gyümölcsökből lebonyolított kivitelük mértékét és teljesítőképességüket és arra is igyekezve, hogy a kontingensekben lehetőség szerint minden gyümölcs-termő vidék részesedjen. Egyébként az almakontingens nagy részét és a szőlőkontingens egy részét — mint már fentebb említettük — a cégek nem vették igénybe, minthogy a belföldön is kedvező árak voltak elérhetők.

Belföldi minimális bevásárlási árakat általában nem állapítottak meg, úgyhogy a kereskedő a bevásárlásnál a külföldi minimális árakhoz igyekezett igazodni, amelyek egyébként, különösen Németországban, általában az elérhető legmagasabb árak is voltak. Kivétel volt a szilva és a dinnye, amelyekre a nagy kínálatra való tekintettel mégis megállapítottak legkisebb bevásárlási árakat.

A gyümölcskereskedő érdekeltség a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara fentebb említett ankétja során általában megokoltnak találta, hogy a Németországba irányuló kivitel az egyesülés égisze alatt folyik, mert Németország felé az államközi megállapodással megszabott föltételek és a német központi árpolitikai irányítás mellett szabad versenynek nincs lehetősége, illetve a szabad verseny

csupán áreséssel járhatna. Nagy gondot kellene fordítani azonban az exportőrök szerint a német kormányal létesítendő ármegállapodásokban arra, hogy a német átvételi ár összhangban legyen a belföldi bevásárlási árral, hogy a magyar kereskedők régi üzleti összeköttetéseinek ápolása ne váljon lehetetlenné, illetve ne járjon ráfizetéssel.

A szabad- és nemesdevizájú piacok felé a kivített szabaddá kellene tenni, mert örömmel kell fogadni, ha minél többen igyekeznek nemesdevizájú piacokra gyümölcsöt kivinni. Nyilván ez volt az álláspontja — már t. i., hogy minél többen vegyenek részt a kivitelben — a Gyümölcskiviteli Egyesülés vezetőségének is, amikor 1939-ben a kivitelben részt nem vett cégekkel szemben a szankciókat nem alkalmazta, vagyis nem nehezítette meg további kiviteli tevékenységüket. A magyar gyümölcs jó hírnevéről a növényegészségügyi és minőségi vizsgálat gondoskodik, a devizabeszolgáltatást pedig a Nemzeti Bank ellenőrzése biztosítja. De az érdekeltségnek nincs észrevétele az ellen sem, ha etekintetben az egyesülés is ellenőrző tevékenységet fejt ki. Bizonyos azonban, hogy a magyar gyümölcs értékesítésének érdekében áll, hogy a kivitelben minél több kereskedő résztvehessen. E megfontolás alapján nem helyeselhetjük, hogy 1939-ben az Angliába irányuló gyümölcskivitel kizárólagos lebonyolításával egy új szövetkezetet bíztak meg, amely Londonban is kizárólagos képviselőt szervezett, úgyhogy a magyar gyümölcs forgalombahozatalával már előbb foglalkozott angol cégek az üzlethől kikapcsolódtak.

Az 1939. évi értékesítés tapasztalataival kapcsolatban többen panasz tárgyává tették, hogy a kivi-

teli ügykezelés nem tartott lépést egyes gyümölcsfajták érési idejével, úgyszólván majdnem minden gyümölccsel megtörtént, hogy jelenlegi legnagyobb piacunk, Németország felé, a beviteli engedélyeket oly időpontban kapták meg az importőrök, amikor a szóbanforgó gyümölcsből már nem volt áru a piacon, vagy csak egészen kis mennyiségben. Azt is sajnálattal állapítják meg, hogy a svájci közönség által annyira kedvelt kajszibarackunkból megfelelő beviteli kontingens hiányában 1939-ben mindössze 50 vagont szállítottunk Svájcba.

Az ezévi kiviteli programra vonatkozóan az érdekeltség köréből többen rámutatnak arra, hogy ezt ma még különböző okokból nem lehet megállapítani. Mindenekelőtt nem tudhatjuk, hogyan fog alakulni a háborús helyzet, nem tudhatjuk, hogy milyen lesz Magyarország és a fölvevő piacok gyümölcstermése, amittől elsősorban függenek a kivitel lehetőségei. Előfordulhat, hogy nálunk valamely gyümölcsből rendkívül jó termés van, mégis könnyen helyezhető el, mert külföldön a termés kedvezőtlen. Viszont az is megtörténhetik, hogy gyöngé termés fölöslege sem értékesíthető elfogadható áron, mert a kiviteli piacon ugyanabból a gyümölcsből jó termés van. Ezért az érdekeltség köréből azt a gyakorlati javaslatot teszik, hogy a korai tavaszi hónapoktól kezdve, amikor már a rügyfakadás, virágzás és félérett termés alapján bizonyos becslések végezhetők a termés alakulására nézve és a felvevő piacokról is megfelelő tájékoztatással birunk, a termelő, kereskedő és földolgozó érdekeltségek az illetékes hatóságok képviselőivel együtt kéthetenként üljenek össze

a gyümölcstermés értékesítésével kapcsolatos kérdések megbeszélésére.

Dolgozatunk függelékében közöljük Magyarország, Jugoszlávia, Románia és Bulgária gyümölcs-kivitelének alakulását (délgyümölcs nélkül) az 1929. és 1930. és 1937. és 1938, illetve Magyarországra nézve az 1939. években is. E táblázatok föltüntetik hazánk és legfontosabb versenyalamiai gyümölcskivitelének fejlődését. Míg Magyarország kivitelében az 1929. és 1930. évekkel szemben 1937-ben és 1938-ban csökkenést, majd 1939-ben jelentős emelkedést látunk, Jugoszlávia és Románia kivitele nyilván a termés alakulásától függően, meglehetősen nagy egyenetlenségeket mutat, de emelkedést végeredményben nem tüntet föl. Ezzel szemben föltűnő Bulgária gyümölcs- és különösen szőlőkivitelének hatalmas méretekben való emelkedése. Az 1929. évi 35,000 q-ás kivitellel szemben 1938-ban 878,000 q-ával találkozunk és magának a friss szőlőnek kivitele 21,000 q-áról 572,000 q-ára emelkedett. Ez az eredmény a minőségi termelésre, a kifogástalan csomagolásra, gyors szállításra irányuló ismert és sikerrel járt bolgár törekvéseknek, a kivitel kitűnő megszervezésének és az eredményes propagandának köszönhető. A szőlőkivitel fejlődésében ezenkívül külön szerepe van a külföldi piacokon annyira kedvelt Hafuz Ali szőlőnek, amelynek termelését a harmincas években honosították meg Bulgáriában és a kormányzat részéről nagy propagandával fejlesztették.

Gyümölcsbehozatalunkról is táblázatot mellékelünk, amelyből kitűnik, hogy gyümölcsbehozatalunk erősen visszaesett. Ebben nyilván része van egész behozatalunk általános csökkenésének is. De a gyü-

mölcsbehozatal összezsugorodása lényegesen nagyobb volt, mint behozatalunk általános esése. Ezt nagy részben a belföldi gyümölcs fogyasztásának emelkedése idézte elő, de a behozatali korlátozásoknak is kétségtelenül szerepük van benne. Közöljük a déli-gyümölcsbehozatal alakulását is, amely nagyjából állandónak mondható. Ez főképen azzal magyarázható, hogy a déligyümölcsöket termelő államokkal, Olaszországgal, Görögországgal, Törökországgal, Palesztinával stb.-vel szemben a velük kötött egyezményekben kötelezettséget vállaltunk bizonyos mennyiségű déligyümölcs behozatalának engedélyezésére, úgyhogy a behozatal változatlan menetéből nem lehet azt a következményt levonni, hogy a déligyümölcsöket legalább részben magyar gyümölcs nem pótolhatná.

Szállítás.

A gyümölcskereskedők tevékenységét mindenestre megkönnyíti a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter rendeletére a MÁV igazgatóságának a Vasúti és Közlekedési Közlöny 1939. november 30-i számában közzétett az a hirdetménye, amely december 1-től kezdve az ú. n. hűségnyilatkozatok hatályát több fontos cikk között a gyümölcsre is fölfüggesztette. (A hűségnyilatkozatban minden vállalkozás, amely a MÁV-nak valamely fuvarkedvezményét élvezte, kötelezettséget vállalt arra, hogy bárminő áru fuvarozásával 30 km távolságon túl akár mint földadó, akár mint átvevő kizárólag a vasutat bízza meg, különben elesik mindennemű vasúti szállítási kedvezménytől.) A hűségnyilatkozat alól való

fölmentés lehetővé teszi gyümölcsnek bármilyen szállítóeszközzel, bárminő távolságra való szállítását, tekintet nélkül arra, hogy a szállító kereskedő vagy gazda élvez-e vasuti fuvardíjkedvezményt. Ettől a rendszabálytól a gyümölcsgyűjtő tevékenység fejlődése remélhető. A mai benzinhiány mellett a teherautóforgalom kiterjesztésére kevésbé lehet ugyan számítani, de hisszük, hogy a normális viszonyok visszatérése után lesznek vállalkozók, akik oly kisebb és a piacoktól messze fekvő gyümölcsösök termését is fölveszik gyűjtőforgalmukkal, amelyeknek gyümölcse egyébként nem jutna piacra. Addig is — bár talán csak kisebb távolságokra — lófogatú teherkocsi alkalmazása is tekintetbe jöhet. Ma u. i. az a helyzet, hogy a piactól távolabb fekvő kisebb gyümölcsösök bármily kitűnő gyümölcse — kisebb mennyiségénél fogva — nem bírja el az önálló szállítás költségeit. Ha azonban ezeket a kisebb mennyiségeket teherautóval, esetleg lovasfuvarral összegyűjténék, oly piacokat is el lehetne érni velük, amelyeken egyébként nem jelentkezik elegendő és különösen kielégítő minőségű gyümölcs. Ugyanebből a célból, nagy jelentősége volna a tanyai központokat is érintő kisvasúti hálózat továbbfejlesztésének.

Az Államvasutakkal kapcsolatban a következő kívánságok merültek föl:

Szállítási díjkedvezmények ne csak kiviteli viszonylatban és a főváros felé, hanem a nagyobb fogyasztóközpontok és általában a gyümölcsöt nem termő vagy csak bizonyos gyümölcsöt termő vidékek felé is álljanak fönn. Ilyen kedvezményeket kellene megállapítani a termelő központokból pl. Győr, Szombathely, Miskolc, Nyiregyháza, Kassa és

a Kárpátalja városai, Ungvár, Munkács, Beregszász felé. Ez utóbbiak vidékén tudvalevően csupán alma és szőlő terem. Ugyanígy nincsenek fölvéve a díj-kedvezményi jegyzékbe az újabb termelő központok, köztük a visszacsatolt felvidéki termelő helyek sem.

A visszaszállított ládák csak a gyümölcsszállítást követő egy hónapon belül élvezik a szállítási kedvezményt, ami a téli almára nézve, amely gyakran négy hónapig szokott a hűtőházban tárolni, nem kielégítő, úgyhogy a visszaszállítási kedvezmény idejét négy—öt hónapra kellene kiterjeszteni.

A szállítások időtartama tekintetében a MÁV igazgatósága részéről sok jóakarat nyilatkozik meg, úgyhogy a külföldre irányuló szállításokban az 1939. évi idényben beállott gyakori késedelmekért a MÁV nem tehető felelőssé. A háború előkészületei és a háborús viszonyok következtében különösen a német vasutak annyira túl voltak terhelve, hogy a Németországon át irányított szállítmányok az 1939. évi idényben a legtöbb esetben föltűnő késedelemmel érkeztek rendeltetési helyükre.

A termőhelyekről és falvakról a vasúti állomásokra és részben közvetlenül a fogyasztóhelyekre való szállítást számottevően megkönnyítené, ha a MÁV és a posta személyszállító autóbuszai tetejükön gyümölcs-csomagokat is szállítanának.

Állandó panasz a nyári kiviteli szállítások idején a hűtőkocsik hiánya. A MÁV-nak 1939-ben tudomásunk szerint csak 200 modernül felszerelt hűtőkocsija volt, amelyet később régi típusú kocsikkal, továbbá 150 olasz és 80 német kölcsönvett kocsival egészítettek ki. Szakértők szerint a főidényben ennek a kocsiallománynak többszörösére lett volna

szükség. Ezzel kapcsolatban megjegyzik még azt is, hogy az ország különböző vidékein létesített és tervezett magán- és állami hűtőházak szerepe a szállításhoz fűződő igényeket lényegesen megváltoztatta és a gyümölcsszállítmányok továbbítására már nem felel meg a régi rendszerű 10—15 évvel ezelőtti forgalomba hozott gyümölcsszállító kocsi. A hűtőkocsik hiánya következtében 1939-ben gyakran súlyos szállítási zavarok mutatkoztak, mert pl. Kecskeméten a kereskedők kocsihiány miatt több ízben nem bírták árujukat a hűtőházból kiszállítani és így nem is vásárolhattak új árut. A külföldről kölcsönvett hűtőkocsikat pedig, az érdekeltség köréből kapott jelentés szerint, oly időpontban kötötték le, amikor a fő kiviteli cikknek, a kajsziaracknak nagyrészt már kiszállították. Úgy tudjuk, hogy az Államvasútak legutóbb a jövő idényre új kocsikat rendeltek meg.

A szállítási kérdések közé tartozik a budapesti nagyvásártelepen a szétosztóforgalom megszervezése is. Ma tudomásunk szerint, csak egyes nagyobb nagyvásártelepi cégek szállítják el saját kocsijukkal a gyümölcsöt a kiskereskedőkhöz. Egyébként a kiskereskedőnek magának kell fuvarról, illetve szállítóról gondoskodni. Egységes szétosztó szervezet mellett bizonyval csökkennének a fuvar költségek.

Magyarország külkereskedelme gyümölcsből az 1929, 1930, 1937, 1938 és 1939 években.

B E H O Z A T A L

1929 1930 1937 1938 1939 1929 1930 1937 1938 1939

métermázsában

1000 pengőben

Frissgyümölcs . . 82.037 89.394 14.778 33.098 25.633 6.572 5.579 974 1.951 2.632

Ebből:

alma, körte, birs 48.788 60.845 7.468 22.488 4.387 2.484 2.469 211 642 226

mogyoró . . . 5.205 4.823 4.500 6.076 9.736 1.433 1.085 630 1.054 897

dió 24.934 19.032 2.917 3.693 10.393 2.418 1.739 116 224 746

Gyümölcskonzerv és

elkészített gyümölcs 18.663 13.566 5.347 4.906 3.061 1.582 972 282 256 172

Déligyümölcs . . . 234.918 283.488 255.192 255.486 287.122 12.235 11.424 6.908 8.208 9.042

K I V I T E L

Frissgyümölcs . . 492.437 479.374 390.609 308.741 584.011 18.070 15.193 9.650 9.832 15.006

Elkészített gyümölcs és gyümölcskonzerv 4.924 4.619 5.805 3.231 16.105 777 1.347 316 257 968

Jugoszlávia, Románia és Bulgária gyümölcskivitele az 1929, 1930, 1937 és 1938 években.

	1929	1930	1937	1938	1929	1930	1937	1938
		J U G O S Z L Á V I A						
		métermázsában				1000 dinárban		
Frissgyümölcs . . .	495.689	996.178	231.989	625.595	129.006	291.180	56.408	148.822
Aszalt szilva . . .	131.364	76.347	89.902	68.287	78.529	45.543	34.548	32.522
Egyéb szárított gyümölcs	12.796	11.439	37.013	17.501	10.672	5.401	13.472	7.414
Gyümölcskonzerv és elkészített gyümölcs	187	491	14	120	322	371	16	115
		R O M Á N I A						
		métermázsában				1000 lejben		
Frissgyümölcs . . .	188.598	243.687	309.964	205.418	228.700	325.527	383.048	331.383
Szárított gyümölcs .	23.352	1.472	25.729	18.211	39.628	1.936	31.251	28.530
Gyümölcskonzerv és elkészített gyümölcs	91	27	10		486	194	49	
		B U L G Á R I A						
		métermázsában				1000 levában		
Frissgyümölcs . . .	35.035	73.007	437.470	878.043	59.772	78.359	325.675	833.803
Ebből: szőlő . . .	21.125	27.741	359.913	572.050	31.759	32.209	238.323	552.759
Aszalt szilva . . .	300	2.244	35.676	110.181	549	3.564	39.833	133.023
Egyéb szárított gyümölcs	15	13	882	963	74	75	941	1.183
Gyümölcskonzerv és elkészített gyümölcs	4	34	38.428	96.532	31	154	45.442	113.023

TARTALOM.

	Lap
Bevezetés	3
A frissgyümölcs belföldi értékesítése	7
Gyümölcsfeldolgozás	14
Minőség	20
Propaganda	22
A belföldi fogyasztás fejlesztésének föltételei (Összefoglalás)	23
Kivitel	24
Szállítás	30
Magyarország külkereskedelme gyümölcsből az 1929—1930. és 1937—1939. években (Statisztikai tábla)	34
Jugoszlávia, Románia és Bulgária gyümölcskivitele az 1929—1930. és 1937—1938. években (Statisztikai tábla)	35

A SZERZŐ EGYÉB MUNKÁI:

- Háborús kiviteli tilalmak nálunk, Németországban, Törökországban és a semleges országokban. I. és II. kiadás. 1914, 1915.
- A német-osztrák-magyar gazdasági szövetség gondolata és Kossuth Lajos. (Nyugat, 1915, II. k. 3. szám.)
- Háborús pénzügyi, ipari és szociálpolitika Németországban és nálunk. — A közéletmezés biztosítása Németországban és nálunk. 1915, 22 l.
- Háborús gazdasági törvények és rendeletek. (Törvény- és rendeletgyűjtemény.) 9 kötet, 1915—1918.
- Háború és közgazdaság. (Különlenyomat a Városi Szemléből.) 1915, 44 l.
- Az új török autonóm vámtarifa. (A Magyar Vámpolitikai Központ kiadása.) 1916, 128 l.
- A közép-európai gazdasági szövetség gondolatának története, különösen a XIX. században. (Közgazdasági Szemle, 1916, II. k. 618—36. l.)
- Importtörök kiskátéja. 1919, 32 l.
- A kereskedelempolitika helyzete Európában és Magyarországon. 1924, 114 l.
- Magyarország kereskedelmi szerződéses politikája. (Különlenyomat a Századunk-ból.) 1926, 14 l.
- Emlékirat a kereskedelmi mérleg passzivitásáról. (Bertalan István és Gyömrei Sándor társszerzők.) 1928, 211 l.
- A közép-európai vámpolitikai közeledés kérdése a statisztika megvilágításában. 1931, 40 l.
- Les rapports économiques entre la Hongrie et la Yougoslavie. (Nouvelle Revue de Hongrie, 1935, 2. szám.)
- A magyar külkereskedelem irányainak változásai a forgalmi korlátozások éveiben. (Különlenyomat a Közgazdasági Szemléből.) 1935, 19 l.
- Közép-európai kereskedelempolitika. (Különlenyomat a Közgazdasági Szemléből.) 1936, 20 l.
- Pikler Gyula. (Nyugat, 1938, 2. szám.)

